

RRF-tukiväline Do No Significant Harm, ei merkittävää haittaa -periaate

Asiakirjan versiot

Versio	Päivämäärä	Muutos
1.0	9.2.2022	Valmis ohje
1.1	21.7.2022	Kansallisen lainsäädännön voimaantulo, poissulke- mistuettelon sisällyttäminen hakuilmoitukseen

Ohje tukiviranomaiselle RRF-tukivälineen Do No Significant Harm, DNSH – ei merkittävää haittaa periaatteen noudattamiseen

1 Taustaa

Suomen kestävän kasvun ohjelmalla tuetaan hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää kasvua. Ohjelma vauhdittaa kilpailukykyä, investointeja, osaamistason nousua sekä tutkimusta, kehitystä ja innovaatioita. Kestävän kasvun ohjelman rahoitus tulee EU:n kertaluonteisesta elpymisvälineestä (NextGeneration EU). Elpymisväline jakaantuu seitsemään ohjelmaan, joista Elpymis- ja palautumistukiväline (RRF) on kooltaan suurin. Jäsenvaltion on esitettävä kansallinen elpymis- ja palautumissuunnitelma (RRP), jotta se voi saada elpymis- ja palautumistukivälineen rahoitusta. Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma on osa Suomen kestävän kasvun ohjelmaa.¹

EU:n elpymisvälineessä on vaatimus siitä, että mitkään toimenpiteet eivät saa aiheuttaa ympäristölle merkittävää haittaa. Tukivälineestä tuetaan ainoastaan hankkeita, joissa noudatetaan "ei merkittävää haittaa" -periaatetta (myöhemmin DNSH-periaate). Tarvittavasta todentavasta aineistosta määrätään toimenpiteittäin Suomen ja komission välisessä elpymis- ja palautumistukivälineen operationaalisia järjestelyjä koskevassa sopimuksessa. Valtiokonttorin tehtävä on varmistaa, että DNSH-periaatteen toteutumisesta raportoidaan ajantasaisesti ja riittävällä tarkkuudella, koska jokaisen jäsenvaltion on toimitettava maksupyynnössään erillinen dokumentaatio siitä, miten DNSH-periaatetta on noudatettu ja miten DNSH-arviointi on tehty. Nämä toimenpiteittäin vaaditut tiedot tallennetaan valtion yhteiseen hankesalkkujärjestelmään tai RRP-tietojärjestelmään ja toimitetaan komissiolle erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Komissio on julkaissut teknisen ohjeen² DNSH-periaatteen soveltamiseksi elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevan asetuksen mukaisesti. Tekninen ohje on tarkoitettu avuksi kansallisille viranomaisille, kun ne valmistelevat elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevassa asetuksessa tarkoitettuja elpymis- ja palautumissuunnitelmia. Ohjeessa on kuvattu käytännön esimerkkejä siitä, miten periaatteen noudattaminen olisi elpymis- ja palautumissuunnitelmissa osoitettava.

Suomen ympäristökeskus (myöhemmin SYKE) on kehittänyt kansallisella tasolla DNSH-arviointien ohjeistusta ja arviointien toteutuskavioita erilaisten kestävän kasvun investointi- ja rahoitusohjelmista rahoitettavien hankehakujen tueksi ja taustamateriaaliksi rahoitusohjelmien vastuutahoille. Arviointimenetelmien kehittämisessä on kiinnitetty huomiota erityisesti Suomen kestävän kasvun ohjelmassa tunnistettuihin teollisuuden investointihankkeisiin sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiohankkeisiin. Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman hankkeiden lisäksi

¹ Suomen kestävän kasvun ohjelma elpymis- ja palautumissuunnitelma

² Komission tiedonanto Tekniset ohjeet "ei merkittävää haittaa" -vaatimuksen soveltamiseksi Elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevan asetuksen mukaisesti (2021/C 58/01)

kehitettyjä arviointimenetelmiä voidaan soveltaen käyttää myös muissa DNSH-arvioiteja edellyttävissä hankkeissa.³

Tämän ohjeen tarkoitus on varmistaa yhtenäiset käytännöt DNSH-periaatteen noudattamiseen ja DNSH-arvioinnin tekemiseen hallinnon sisäisissä uudistushankkeissa ja investoinneissa sekä silloin, kun tukiviranomaiset ohjeistavat hakijoita avoimena olevien rahoitusinstrumenttien hakuilmoituksissa ja arvioivat rahoitushakemuksen DNSH-periaatteen mukaisuuden rahoitushakemuksen käsittelyn yhteydessä. Tukiviranomaisen tulee itse toteutettavassa hankkeessa, eli hallinnon sisäisessä uudistushankkeessa ja investoinneissa sekä rahoitushakujen yhteydessä rahoitushakemusta ja rahoituspäätöstä käsitellessään varmistaa, että hanke ei ole DNSH-periaatteen vastainen ja todentaa käytetty arviointitapa rahoituspäätöksessä tai erillisellä dokumentilla.

2 Mitä DNSH -periaatteella tarkoitetaan?

RRF-asetuksen⁴ mukaan tukivälillä olisi tuettava toimia, jotka ovat kaikilta osin unionin ilmasto- ja ympäristönormien ja -painopisteiden ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU)2020/852 (9) 17 artiklassa tarkoitettua "ei merkittävää haittaa" -periaatteen mukaisia. Kyseisessä artiklassa määritellään, mitä "merkittävällä haitalla" tarkoitetaan luokitusjärjestelmäasetuksen kuuden ympäristötavoitteen kannalta.

Kunkin jäsenvaltion on osoitettava, että niiden suunnitelmiin sisältyvät toimenpiteet ovat DNSH-periaatteen mukaisia. Komissio on laatinut tätä varten haitantarkistuslistan⁵, jonka tarkoituksena on helpottaa elpymis- ja palautumissuunnitelmiin liittyvien arviointien laatimista ja periaatteen noudattamisen osoittamista. Jäsenvaltioiden on käytettävä tarkistuslistaa DNSH-arviointinsa tukena todentaakseen, miten toimenpiteet täyttävät DNSH-periaatteen edellytykset. Komissio käyttää näitä tietoja arvioidessaan elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevassa asetuksessa vahvistettujen kriteerien mukaisesti, onko kukin elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpide DNSH-periaatteen mukainen ja millä tavoin.

Haitta-arvioinnin keskeiset periaatteet

Kaikissa haitta-arvioinneissa tulee huomioida seuraavat keskeiset periaatteet:

- toimenpiteen suorat ja ensisijaiset epäsuorat vaikutukset.⁶
- toimenpiteestä aiheutuvan toiminnan koko elinkaari.⁷
- arvioinnin tulisi kattaa sekä tuotanto- ja käyttövaihe että käytöstä poistovaihe – missä vaiheessa eniten haittaa odotetaan aiheutuvan.
- toimenpiteitä, joilla edistetään (esim. teollisuuden, liikenteen ja rakennusten) nykyistä laajempaa sähköistämistä, pidetään "ei merkittävää haittaa" -periaatteen mukaisina ilmastonmuutoksen hillitsemistä koskevan ympäristötavoitteen osalta. Tulee kuitenkin osoittaa, että toimenpiteet eivät aiheuta merkittävää haittaa viidelle muulle ympäristötavoitteelle.⁸
- Jos tietyille taloudelliselle toiminnalle on olemassa teknisesti toteuttamiskelpoinen vaihtoehto, jonka ympäristövaikutukset ovat vähäiset, toimenpiteen kielteisiä ympäristövaikutuksia olisi arvioitava suhteessa vaihtoehtoon, jossa toimenpidettä ei toteuteta, ottaen huomioon toimenpiteen absoluuttinen

³ Suomen ympäristökeskuksen raportteja 3/2022, https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/339406/SYKEra_3_2022_DNSH_Suomen-elpymis-ja-palautumissuunnitelman-hankkeissa.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁴ Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetus (EU) 2021/241, Elpymis- ja palautumistukivälinen perustamisesta

⁵ Tekniset ohjeet "ei merkittävää haittaa" -periaatteen soveltamiseksi (2021/C 58/01), Liite I Haitantarkistuslista

⁶ Suorat vaikutukset ovat vaikutuksia, jotka ilmenevät toimenpiteen toteuttamisaikana hanketasolla (tuotantolaitos, suojelualue) tai järjestelmätasolla (rautatieverkko, julkinen liikennejärjestelmä). Ensisijaiset epäsuorat vaikutukset ovat vaikutuksia, jotka ilmenevät hankkeiden tai järjestelmien ulkopuolella mahdollisesti vasta toimenpiteen toteuttamisen jälkeen tai elpymis- ja palautumistukivälineen soveltamisajan päätyttyä, mutta jotka ovat kuitenkin kohtuudella ennakoitavissa ja merkityksellisiä. Esimerkki suorista vaikutuksista tieliikenteen alalla ovat tien rakentamiseen käytettävät materiaalit. Esimerkki ensisijaisista epäsuorista vaikutuksista ovat odotettavissa olevat tulevat kasvihuonekaasupäästöt, jotka johtuvat liikennemäärien kasvusta tien käyttöaikana.

⁷ Elpymis- ja palautumistukivälineen yhteydessä tehtävässä haitta-arvioinnissa kuitenkin riittää, että otetaan huomioon elinkaareen liittyvät näkökohdat, sen sijaan että tehtäisiin varsinainen elinkaariarviointi.

⁸ Tätä varten tarkastellaan toimenpiteen ympäristövaikutuksia verrattuna tilanteeseen, jossa ei ole kielteisiä ympäristövaikutuksia. Esimerkkejä komission teknisessä ohjeessa.

ympäristövaikutus.⁹ Toimenpiteen vaikutusta ei siis verrata jonkin toisen, olemassa olevan tai suunnitellun, toimenpiteen vaikutukseen, joka korvattaisiin kyseisellä toimenpiteellä.
- Jos tietylle taloudelliselle toiminnalle ei ole teknisesti ja taloudellisesti toteuttamiskelpoista vaihtoehtoa, jonka ympäristövaikutukset olisivat vähäiset, jäsenvaltiot voivat osoittaa, että toimenpiteestä ei aiheudu merkittävää haittaa noudattamalla parasta kyseisellä alalla saatavilla olevaa ympäristönsuojelun tasoa. Tällaisessa tapauksessa haittaa arvioitaisiin suhteessa alan parhaaseen ympäristönsuojelun tasoon. Tätä lähestymistapaa olisi sovellettava alakohteisesti, eli olisi tutkittava kaikki kyseisellä alalla saatavilla olevat vaihtoehdot.

3 Miten DNSH-arviointi tehdään?

DNSH-arviointi tehdään kahdessa eri vaiheessa. DNSH-arvioinnissa varmistetaan, että jokainen elpymis- ja palautumistukivälineestä rahoitettava hanke on DNSH-periaatteen mukainen kaikkien kuuden ympäristötavoitteen osalta:

- a) ilmastonmuutoksen hillintä
- b) ilmastonmuutokseen sopeutuminen
- c) vesivarojen ja merten luonnonvarojen kestävä käyttö ja suojeleminen
- d) siirtyminen kiertotalouteen
- e) ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja vähentäminen
- f) biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojeleminen ja ennallistaminen.

Ensimmäisessä vaiheessa DNSH-arviointi tehdään yksinkertaistetussa muodossa, jonka perusteella tunnistetaan hallinnon sisäisen uudistuksen, investoinnin tai tukiviranomaisen rahoittaman hankkeen ympäristötavoitteet, joista laaditaan yksityiskohtainen haitta-arviointi. Toisessa vaiheessa yksityiskohtainen, tarkennettu haitta-arviointi perusteluineen tarvitaan niistä ympäristötavoitteista, joihin voi kohdistua merkittäviä vaikutuksia.

DNSH-arvioinnissa on huomioitava vaikutukset hankkeen kaikissa vaiheissa, sisältäen sekä hankkeen toteuttamisen että hankkeen tulosten soveltamisen välittömät ja välilliset ympäristövaikutukset DNSH-kriteeristön ympäristötavoitteiden toteutumiseen.

DNSH-arviointi on tehtävä yksinkertaisella arviointimenetelmällä myös euromääräisesti pienistä hankkeista, hankkeista, jotka eivät sisällä ympäristönäkökulmaa ja joista ei oleteta aiheutuvan merkittävää haittaa yhdellekään ympäristötavoitteelle sekä kaikista RRF-rahoitteisista hallinnon sisäisistä uudistuksista ja investoinneista. Niiden uudistusten ja investointien osalta¹⁰, jotka eivät sisällä ympäristönäkökulmaa ja joista ei oleteta Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman liitteessä 3 esitetyn toimenpidekohtaisen haitta-arvioinnin mukaisesti aiheutuvan merkittävää haittaa yhdellekään ympäristötavoitteelle, tehdään toimenpiteelle kokonaisuudessaan (esim. P3C1R1) haitta-arviointi yksinkertaisella arviointimenetelmällä, joka voidaan räätälöidä toimenpiteen sisällön mukaisesti. Kaikissa edellä mainituissa tapauksissa DNSH-arvioinnissa on todettava kunkin ympäristötavoitteen osalta, ettei merkittävää haittaa aiheudu. Tällöin toimenpiteen/hankkeen voidaan osoittaa täyttävän riittävät DNSH-arviointiin liittyvät vaatimukset.

DNSH-periaatetta tulee noudattaa myös ostopalveluna toteutettaviin hankkeisiin. Hankintamenettelyissä tulee huomioida DNSH-periaatteen toteutuminen sisällyttämällä tarjouspyyntöön DNSH-periaatteeseen liittyvät erityisehdot, joihin perustuen tarjousten tekijöiden tulee sisällyttää tarjouksiinsa DNSH-arviointi. Tarjouspyyntöjen käsittelijä arvioi DNSH-arvioinnin ja kirjaa perustelut hankintapäätökseen. Myönnettäessä rahoitusta hankkeeseen, jossa

⁹ Fossiilisia polttoaineita käyttävään sähkön- ja/tai lämmöntuotantoon sekä siihen liittyvään siirto- ja jakeluinfrastruktuuriin liittyvien toimenpiteiden ei edellä esitetyn perusteella pääsääntöisesti pitäisi katsoa olevan "ei merkittävää haittaa" -periaatteen mukaisia, koska tarjolla on myös vähähiilisiä vaihtoehtoja.

¹⁰ Esim. P2C2I1 Digitalous – reaaliaikatalousohjelma (RTE), P3C1R1 Pohjoismainen työvoimapoljelmamalli, P3C1R3 Työ- ja koulutusperusteisen maahanmuuton sujuvoittaminen, P3C1I1 Työkyvyn, tuottavuuden ja työhyvinvoinnin kehittäminen, P3C2R1 Jatkuvan oppimisen uudistus, P3C2I1 Jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelma. Kts. Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma

tehdään hankintoja, DNSH-arviointi voidaan sisällyttää rahoituksen hakuvaiheeseen. Komission SWD-asiakirjan¹¹ liitteestä löytyy esimerkki DNSH-arvioinnin huomioimisesta tarjouskilpailussa. Liitteessä ko. asia on kirjattu toimenpiteen P1C411¹² tavoitteisiin. Esimerkkejä tutkimusinfrastruktuurihankkeisiin liittyvien laitehankintojen DNSH-arvioinnin tekemiseen löytyy SYKE:n raportista.

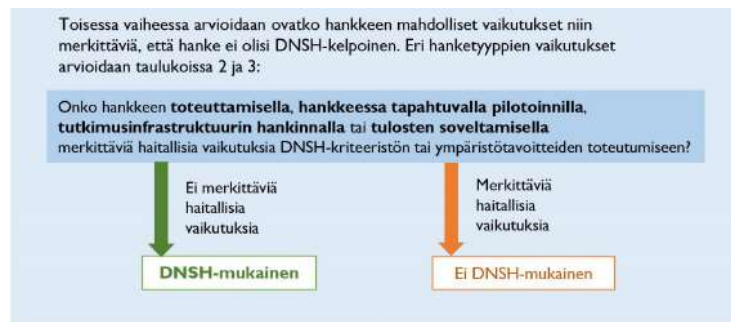
Mikäli komission ohjeistus DNSH-arvioinnin tekemisestä muuttuu, ohjetta tullaan jatkossa täsmentämään.

Haitta-arvioinnin vaiheet

Ensimmäinen vaihe on ns. yksinkertaistettu muoto. Mikäli ensimmäisessä haitta-arviointivaiheessa (kuva 1) on todettu, että toimenpiteellä tai hankkeella on mahdollisia haitallisia vaikutuksia, siirrytään tekemään toisen vaiheen yksityiskohtainen haitta-arviointi (kuva 2).

kuva 1 DNSH-arvioinnin ensimmäinen eli yksinkertainen vaihe, Suomen ympäristökeskuksen raportteja 3/2022

kuva 2 DNSH-arvioinnin toinen eli yksityiskohtainen vaihe, Suomen ympäristökeskuksen raportteja 3/2022

Yksinkertainen arviointimenetelmä tiettyjen toimenpiteiden osalta

¹¹ Liite asiakirjaan Ehdotus neuvoston täytäntöönpanopäätökseksi Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:4f35ed0f-252e-11ec-bd8e-01aa75ed71a1_0021_02/DOC_2&format=PDF

¹² Käynnistetään kaasukäyttöisten sekä sähkö- ja vetikäyttöisten ajoneuvojen jakeluinfrastruktuuria koskeva ehdotuspyyntö, jonka tarjouseritelmässä on esitetty tukieläimistöperusteet, joilla varmistetaan poissulkemisluekko käyttämällä, että valitut hankkeet ovat "ei merkittävää haittaa" -periaatetta koskevan teknisen ohjeen (2021/C58/01) mukaisia ja vastaavat vaatimusta EU:n ja kansallisen ympäristölainsäädännön noudattamisesta.

Haitta-arviointi voidaan tehdä yksinkertaistetussa muodossa, kun toimenpiteellä tai hankkeella ei ole ennakoitavaa vaikutusta kaikkiin kuuteen ympäristötavoitteeseen tai joihinkin niistä tai vaikutus on merkityksetön. Tietyillä toimenpiteillä tai hankkeilla voi niiden ominaispiirteiden vuoksi olla yhteen tai useampaan ympäristötavoitteeseen vain rajallinen vaikutus. Näissä tapauksissa voidaan esittää kyseisten ympäristötavoitteiden osalta lyhyt perustelu ja keskittyä haitta-arvioinnissa niihin ympäristötavoitteisiin, joihin voi kohdistua merkittäviä vaikutuksia. Perusteluissa on mainittava mihin alla oleviin tapauksiin perustelu nojautuu.

- Toimenpiteellä ei ole ennakoitavissa olevaa vaikutusta tähän ympäristötavoitteeseen tai vaikutus on merkityksetön, kun otetaan huomioon toimenpiteen luonne ja sen suorat ja ensisijaiset epäsuorat vaikutukset sen elinkaaren aikana, joten sen katsotaan olevan DNSH-periaatteen mukainen tämän tavoitteen osalta.
- Toimenpiteellä on ilmastomuutostavoitteiden edistämisen osalta 100 % kerroin, joten sen katsotaan olevan DNSH-periaatteen mukainen tämän tavoitteen osalta.
- Toimenpide edistää merkittävästi jotakin ympäristötavoitetta luokitusjärjestelmäasetuksessa tarkoitettulla tavalla, joten sen katsotaan olevan DNSH-periaatteen mukainen tämän tavoitteen osalta.

Alla olevassa kuvassa on esimerkki investoinnista, jonka DNSH-arvioinnin perusteluna on käytetty investoinnin merkityksetöntä tai vähäistä ennakoitavaa vaikutusta ympäristötavoitteisiin.

1. Edistetään hoitotakuun toteutumista (mukaan lukien mielenterveyspalvelut) sekä puretaan koronavirustilanteen aiheuttamaa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa

Osa 1	Kyllä	Ei	Perustelu jos "Ei" valittu
Ilmastonmuutoksen hillintä;		x	Investoinneilla on merkityksetön tai vähäinen ennakoitava vaikutus tähän ympäristötavoitteeseen ottaen huomioon sekä välittömät että välilliset vaikutukset koko elinkaaren ajan. [Lyhyt perustelu.]
Ilmastonmuutokseen sopeutuminen;		x	Investoinneilla on merkityksetön tai vähäinen ennakoitava vaikutus tähän ympäristötavoitteeseen ottaen huomioon sekä välittömät että välilliset vaikutukset koko elinkaaren ajan. [Lyhyt perustelu.]
Vesivarojen ja merten luonnonvarojen kestävä käyttö ja suojele;		x	Investoinneilla on merkityksetön tai vähäinen ennakoitava vaikutus tähän ympäristötavoitteeseen ottaen huomioon sekä välittömät että välilliset vaikutukset koko elinkaaren ajan. [Lyhyt perustelu.]
Siirtyminen kiertotalouteen;		x	Investoinneilla on merkityksetön tai vähäinen ennakoitava vaikutus tähän ympäristötavoitteeseen ottaen huomioon sekä välittömät että välilliset vaikutukset koko elinkaaren ajan. [Lyhyt perustelu.]
Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja vähentäminen;		x	Investoinneilla on merkityksetön tai vähäinen ennakoitava vaikutus tähän ympäristötavoitteeseen ottaen huomioon sekä välittömät että välilliset vaikutukset koko elinkaaren ajan. [Lyhyt perustelu.]
Biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojele ja ennallistaminen.		x	Investoinneilla on merkityksetön tai vähäinen ennakoitava vaikutus tähän ympäristötavoitteeseen ottaen huomioon sekä välittömät että välilliset vaikutukset koko elinkaaren ajan. [Lyhyt perustelu.]

Kuva 3 Esimerkki yksinkertaisen arviointimenetelmän perusteluista, Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma, liite 3

Yksityiskohtainen haitta-arviointi

Mikäli ensimmäisen vaiheen haitta-arvioinnissa todetaan, että toimenpiteellä tai hankkeella on mahdollisia haitallisia vaikutuksia, siirrytään tekemään toisen vaiheen yksityiskohtainen haitta-arviointi. Toisessa vaiheessa vastataan tarkistuslistan toisen osan kysymyksiin täsmentämällä niitä ympäristötavoitteita, joissa ensimmäisen vaiheen kohdalla on vastattu "kyllä". Toisessa arviointivaiheessa tarkistuslistan kysymyksiin vastataan "ei" ja perustellaan vastaus.

Alla olevassa kuvassa on esimerkki uudistuksesta, jossa yhden ympäristötavoitteen osalta on todettu olevan mahdollisia haitallisia vaikutuksia.

Uudistus 1: Kivihiilen energiakäytön merkittävä vähentäminen

Osa 1	Kyllä	Ei	Perustelu jos "Ei" valitta
Ilmastonmuutoksen hillittäminen		X	Kivihiilen energiakäytön vähentäminen vähentää kasvihuonekaasupäästöjä. Kivihiilen käytön vähentäminen perustuu uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden edistämiseen. Kivihiiltä ei pyritä korvaamaan muilla fossiililla polttoaineilla.
Ilmastonmuutoksen sopeuttaminen		X	Kivihiilen energiakäytön vähentämisellä ei ole vaikutuksia ilmastonmuutoksen sopeuttamiseen.
Vesivarojen ja merten luonnonvarojen kestävä käyttö ja suojeleminen		X	Kivihiilen energiakäytön vähentäminen vähentää kivihiilen kuljetuksia merillä.
Säilyminen kiertoalusteena		X	Kivihiilen energiakäytön vähentäminen ei vaikuta kiertoalusteena.
Ympäristön päättämisen edistämisen ja vähentämisen		X	Kivihiilen energiakäytön vähentäminen vähentää ympäristön päättämisen riskejä, erityisesti vähentämällä rikkidioksidipäästöjä.
Biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojeleminen ja ensaistaminen	X		

kuva 4 Esimerkki uudistukseen liittyvästä yksinkertaisesta haitta-arvioinnista, Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma, liite 3

Alla olevassa kuvassa on esimerkki, jossa on haitta-arvioinnin ensimmäisessä vaiheessa todettu yhden ympäristötavoitteen osalta mahdolliset haitalliset vaikutukset. Haitta-arvioinnin toisessa vaiheessa on perusteltu tämän ympäristötavoitteen osalta, ettei siitä aiheudu merkittävää haittaa.

OSA 2		
Epämykset	Ei	Oleelliset perustelut
Biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojeleminen ja ensaistaminen	X	Kivihiilen käytöstä laajamittainen lisää energiatarvontien tarve, jotta vastaava energia voidaan tuottaa muulla tavoin. Investoinnit 1 ja 2, erityisesti siltä osin kuin ne liittyvät sähköön ja lämmönsäntöön, korvaavat kivihiiltä useissa tapauksissa suoraan tai epäsuoraan. Kivihiilen energiakäytön vähentäminen korvataan myös ratkaisulla, joita ei taeta RRF-sanoista. Näitä hankkeita ovat esimerkiksi sähköntuotanto maatalousvoimalla ja lämmöntuotanto puuhinnalla. Tuulivoiman ja puuhinnon hoito toteutetaan siten, että vaikutukset biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelemaan ja ensaistamiseen eivät aiheuta merkittävää haittaa. Tämä varmistetaan maan maassa kaavoitus- ja luvitussuunnitelmassa. Suomen puuhinnassa käytävät voima- ja lämpövoimat käyttävät polttoaineena uusiutuvan energian direktiivin (REDII) huomioivia polttoaineita, kuten heijonnan säteitä. Tämä toimintamalli mahdollistaa kestävästi toimivan ilman merkittävää haittaa.

kuva 5 Esimerkki uudistukseen liittyvästä yksityiskohtaisesta haitta-arvioinnista, Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma, liite 3

Lisää esimerkkejä yksinkertaistetun muodon haitta-arvioinnista, yksityiskohtaisesta haitta-arvioinnista, erilaisten hanketyyppien haitta-arvioinnista sekä aputaulukoita haitta-arvioinnin tekemiseen on saatavilla komission tekniisestä ohjeesta, Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman liitteestä 3 ja SYKEN raportista.

4 Tukiviranomaisen rooli DNSH-periaatteeseen liittyen

DNSH-arviointia tehtäessä on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että DNSH-periaate ja arviointiin liittyvät vaatimukset ovat kytkettyinä tukiviranomaisten rahoitushakujen hakuilmoituksiin, rahoitushakemusten käsittelyyn,

rahoituspäätöksen käsittelyyn sekä rahoitettujen hankkeiden valvonta- ja tarkastustoimiin. Prosessin on oltava aukoton ja tukiviranomaisen on pystyttävä todentamaan, miten DNSH-vaatimusten arviointi on toteutettu.

- Tukiviranomaisen on perehdyttävä syvällisesti oman hallinnonalansa DNSH-periaatteeseen liittyviin vaatimuksiin ja varmistettava rahoitushakemuksia käsittelevien henkilöiden osaaminen DNSH-arvioinnin toteuttamiseen liittyen.
- Tukiviranomaisten on ohjeistettava tuenhakijoita kussakin rahoitushaun hakuilmoituksessa riittävän aikaisessa vaiheessa DNSH-arviointiin liittyen.
- DNSH-arviointi on hyvä liittää osaksi hakemusvaihetta siten, että tuenhakija ottaa kantaa rahoitushakemuksen yhteydessä jokaiseen ympäristötavoitteeseen liittyvään kysymykseen ja kirjaa sille tarvittavat perustelut.
- Jos yksinkertaistettu haitta-arviointi ei riitä, ja jokin tai useampi ympäristötavoite edellyttää lisäksi yksityiskohtaista haitta-arviointia, tuenhakijan tulee vastata kyseiseen ympäristötavoitteeseen koskevaan tarkentavaan kysymykseen ja kirjata sille perustelut.
- Tukiviranomaisen rahoitushakemuksen käsittelijän/rahoituspäätöksen esittelijän tulee ottaa kantaa tuenhakijan ympäristötavoitteista tehtyihin arvioihin ja kirjata rahoituspäätökselle tai erilliselle muistiolle perustelut. Mikäli tukiviranomainen tarvitsee lisätietoja oman arvionsa tai perustelunsa tekemiseen, pyydetään tuenhakijalta lisätietoja DNSH-arviointiin liittyen.
- Mikäli hankkeessa suunniteltu työ ei ole DNSH-periaatteen mukainen jonkin ympäristötavoitteen osalta, ei hanketta voida rahoittaa Suomen kestävästä kasvun ohjelmasta. Rahoitushakemus voidaan tällöin hylätä tekemällä kielteinen rahoituspäätös (kts. komission poissulkemisluekkelo, exclusion list).
- Komission poissulkemisluekkelo alaviitteineen on hyvä liittää osaksi hakuilmoitusta, sillä komissio on edellyttänyt tätä tietyissä tapauksissa.

Tukiviranomaisen on osana tuen käytön seuranta ja valvontaa tallennettava tietojärjestelmänsä tai tukiviranomaisen käytössä olevaan muuhun tietojärjestelmään DNSH-periaatteen toteutumisen arviointia koskevat tarvittavat tiedot sekä tukiviranomaisen itsensä toteuttamista hallinnon sisäistä uudistushankkeista ja investoinneista että tukiviranomaisen rahoittamista hankkeista. Kyseiset tiedot on ilmoitettava salassapitosäännösten estämättä Valtiokonttorille elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanon keskitettyä kansallista seuranta ja valvontaa varten.

5 DNSH-arvioinnissa huomioitavat muut asiat

Rahoitusta myönnettäessä haitta-arviointiin liittyy oleellisena osana ns. komission poissulkemisluekkelo, jolla luettelaa ne toimet, joita ei voida rahoittaa lainkaan sekä erilaiset hakukohtaiset kriteerit, jotka löytyvät Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman tekstiosuuksista.

Komission poissulkemisluekkelo

Tukiviranomaisten on huomioitava rahoitushaussa komission poissulkemisluekkelon mukaiset toimet.¹³ Hanketta ei voida rahoittaa lainkaan, mikäli rahoitettava hanke sisältää komission poissulkemisluekkelon mukaisia toimia.

Seuraavat toimet ovat komission poissulkemisluekkelon mukaisia:

- fossiilisiin polttoaineisiin liittyvät toiminnot, mukaan lukien tuotantoketjun loppupään käyttö¹⁴
- EU:n päästökauppajärjestelmän mukaiset toiminnot, joiden ennustetut kasvihuonekaasupäästöt eivät alita asiaa koskevia vertailuarvoja¹⁵

¹³ Liite asiakirjaan neuvoston täytäntöönpanopäätös Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12524-2021-ADD-1/fi/pdf>

¹⁴ Lukuun ottamatta tämän toimenpiteen mukaisia maakaasua käyttäviä hankkeita, jotka koskevat sähkön ja/tai lämmön tuotantoa sekä niihin liittyvää siirto- ja jakeluinfrastruktuuria ja jotka täyttävät "ei merkittävää haittaa" -periaatteesta annettujen teknisten ohjeiden (2021/C58/01) liitteessä III esitetyt ehdot.

¹⁵ Jos tuetulla toiminnalla saavutetaan ennustetut kasvihuonekaasupäästöt, jotka eivät ole merkittävästi alhaisempia kuin asianomaiset vertailuarvot, olisi annettava selvitys syistä, joiden vuoksi tämä ei ole mahdollista. Vertailuarvot, jotka on vahvistettu maksutta jaettavien päästöoikeuksien varten päästökauppajärjestelmän soveltamisalaa kuuluville toimintoille komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2021/447 mukaisesti.

- jätteiden kaatopaikkoja, polttolaitoksia¹⁶ ja mekaanisia biologisia käsittelylaitoksia koskevat toiminnot¹⁷
- toiminnot, joissa jätteiden pitkän aikavälin loppukäsittely voi aiheuttaa haittaa ympäristölle

Hakukohtaisten kriteerien, tuen laskukertoimen ja tukitoimialakoodin huomioiminen DNSH-arvioinnissa

Suomen kestävä kasvun ohjelmaan on asetettu joissain uudistuksissa ja investoinneissa hakukohtaisia ilmastomuutokseen ja digitaalisuuteen liittyviä kriteereitä, esim. vähähiilisen talouden edistämiseen sidottu kriteeri. Tukiviranomaisen on aina rahoitushakua avatessaan varmistettava siitä, mitä hakukohtaista kriteeriä ja tuen laskukerrointa kussakin rahoitushaussa noudatetaan. Mikäli rahoitushauulle asetettu kriteeri ei täyty, suunniteltua toimenpide/hanketta ei voida rahoittaa, vaikka DNSH-arviointi täyttyisi. Komission yksiköiden valmisteluasiakirjan (SWD)¹⁸ liitteessä on listattuna kaikkien investointien ilmastomuutokseen liittyviin tavoitteisiin myönnettävän tuen laskukerroin ja tukitoimialakoodi sekä digitaaliseen muutokseen myönnettävän tuen laskukerroin ja tukitoimialakoodi. Suomen kestävä kasvun ohjelman elpymis- ja palautumissuunnitelman liitteessä 3 oleviin DNSH-taulukoihin on kirjattu valmiiksi perustelutekstejä DNSH-arvioinnin tueksi.

Tukitoimialakoodi ja tuen laskukerroin varmistetaan myös RRF-asetuksen liitteeltä VI, jossa on lueteltu ilmastoseurantaan sovellettu menetelmä sekä tuen laskukerroin (0, 40 tai 100 %) ja liitteeltä VII, jossa on listattu myös digitaalisten toimien seurantaan koskeva menetelmä sekä tuen laskukerroin (0, 40 tai 100 %).

- Kun toimenpiteen tai hankkeen katsotaan edistävän jotakin kuudesta ympäristötavoitteesta niin merkittävästi, että sen kerroin on 100 %, sen katsotaan olevan kyseisen tavoitteen osalta DNSH-periaatteen mukainen.
- Jos toimenpiteellä tai rahoitettavalla hankkeella on ilmastomuutostavoitteiden edistämisen osalta 100 % kerroin, sen katsotaan olevan kyseisen tavoitteen (ilmastomuutoksen hillitsemisen tai siihen sopeutumisen) osalta DNSH-periaatteen mukainen.
- Jos toimenpiteellä tai hankkeella on 100 % kerroin muiden kuin ilmastoon liittyvien ympäristötavoitteiden edistämisen osalta, DNSH-periaatetta katsotaan noudatetun kyseisen ympäristötavoitteen osalta (esim. vesi- ja meriluonnonvarat, kiertotalous, pilaantumisen ehkäiseminen ja vähentäminen tai biologinen monimuotoisuus ja ekosysteemit).

Kussakin tapauksessa on yksilöitävä ja perusteltava, mitä luokitusjärjestelmäasetuksen kuudesta ympäristötavoitteesta toimenpide tai hanke edistää. Näiden osalta on osoitettava, että toimenpide tai hanke ei aiheuta merkittävää haittaa muille ympäristötavoitteille.

Mikäli tuen laskukerroin on 40 %, tulee toimenpiteen tai hankkeen osalta antaa selvitys, siitä miksi toimenpide tai hanke on DNSH-periaatteen mukainen. Kun 40 % laskukertoimella olevalla toimenpiteellä tai hankkeella, ei ole ennakoitavissa olevaa vaikutusta tiettyyn ympäristötavoitteeseen tai vaikutus on merkityksetön tai kun toimenpide/hanke "edistää merkittävästi" luokitusjärjestelmäasetuksen mukaisesti tiettyä ympäristötavoitetta, voidaan kyseisen ympäristötavoitteen osalta soveltaa yksinkertaistettua arviointia.

Alla olevassa kuvassa on esimerkki investoinnin haitta-arvioinnin ensimmäisestä osasta, jossa ympäristötavoitteen 'Ilmastomuutoksen hillintä' osalta toimenpide hyödyntää tukikoodia 032 Muut uusiutuvat energianlähteet, jonka ilmastomuutokseen liittyviin tavoitteisiin myönnettävän tuen laskukerroin on 100 %.

¹⁶ Tämä soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen ei koske tämän toimenpiteen mukaisia toimia laitoksissa, jotka on tarkoitettu yksinomaan kierrätettäväksi kelpaamattoman vaarallisen jätteen käsittelyyn, eikä olemassa olevissa laitoksissa, joissa tämän toimenpiteen mukaisilla toimilla pyritään lisäämään energiatehokkuutta, ottamaan talteen kaasuja varastointia tai käyttöä varten tai ottamaan talteen materiaalit polttotuhkasta, edellyttäen, että tällaiset tämän toimenpiteen mukaiset toimet eivät johda laitoksen jätteenkäsittelykapasiteetin kasvuun tai laitosten käyttöiän pidentämiseen; tästä toimitetaan näyttöä laitoskohtaisesti.

¹⁷ Tämä soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen ei koske tämän toimenpiteen mukaisia toimia olemassa olevissa mekaanisissa biologisissa käsittelylaitoksissa, jos tämän toimenpiteen mukaisten toimien tarkoituksena on parantaa energiatehokkuutta tai uudistaa erotetun jätteen kierrätystoimia biojätteen kompostointia ja biojätteen anaerobista mädättämistä varten edellyttäen, että tällaiset tämän toimenpiteen mukaiset toimet eivät johda laitosten jätteenkäsittelykapasiteetin lisääntymiseen tai laitosten käyttöiän pidentämiseen; tästä toimitetaan näyttöä laitoskohtaisesti.

¹⁸ [Commission Staff Working Document: Analysis of the recovery and resilience plan of Finland | European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/st12122022)

Investointi 1: Vähähiilinen vety sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen teollisuudessa

DNSH Osa 1

Tavoite	Kyllä	Ei	Perustelu, jos "ei" valittu
Ilmastonmuutoksen hillintä		X	Toimenpide hyödyntää RRF-lainsäädännön liitteen koodia 032, joka edistää ilmastotavoitetta sataprosenttisesti. Toimenpide edistää puhtaalla energialla tuotetun vedyn tuotannon ja hyödyntämisen skaalaamista sekä hiilidioksidin talteenottoa ja hyödyntämistä/varastointia, joten toimi tukee suoraan tavoitetta ilmastonmuutoksen hillinnästä.

Kuva 6 esimerkki haitta-arviosta, jossa on perusteluna käytetty tukitoimialakoodia ja tuen laskukerointa, Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma, liite 3

6 Miten tieto toimitetaan

Rahoitusta myöntäessään tukiviranomaiset varmistavat rahoituksen hakemisen yhteydessä DNSH-periaatteen toteutumisen ottamalla kantaa hakijan tekemään DNSH-arviointiin. Tukiviranomainen toimittaa DNSH-periaatteen varmennukseen liittyvät tiedot RRP-tietojärjestelmään joko rakenteisessa muodossa taulukkopohjaisina tietoina tai erillisellä liitteellä eli asiakirjapohjaisena tietona. Tiedot voidaan siirtää tukiviranomaisen omasta tietojärjestelmästä niiltä osin kuin se on mahdollista.

Hallinnon sisäisissä uudistus- tai investointihankkeissa ministeriön edustaja toimittaa DNSH-arviointiin liittyvät tiedot hankesalkkujärjestelmään rakenteisessa muodossa taulukkopohjaisina tietoina ja tarvittaessa täydentää tietoja todenne-osioon erillisellä asiakirjaliitteellä.

RRP-tietojärjestelmän ja hankesalkkujärjestelmän käyttämiseen on luotu erillinen ohje, jossa opastetaan tietokenttien täyttämiseen.

7 Tiedon oikeellisuus

Tukiviranomainen vastaa itse toteuttamiensa hankkeiden, eli hallinnon sisäisten uudistushankkeiden ja investointien tietojen oikeellisuudesta. Rahoituksen hakija vastaa rahoitushakemuksella ja tukiviranomainen rahoitus- ja/tai maksatuspäätöksellä annetun tiedon oikeellisuudesta. Tukiä myöntävät tukiviranomaiset varmistavat kansallisen lainsäädännön mukaisesti, että tuki käytetään myöntämispäätöksen tukiehtojen mukaisesti sovellettavien EU:n ja kansallisten säädösten puitteissa. Tukiviranomaiset huolehtivat myös siitä, että vaaditut toimia ja tuensaajia koskevat tiedot ovat saatavilla tietojärjestelmissä.

8 DNSH-periaatteen ja arvioinnin valvonta

Valtiokonttori valvoo, että DNSH-arvioinnit on toteutettu asianmukaisella tasolla. Jos näissä tiedoissa on puutteita, Valtiokonttori ottaa yhteyttä tukiviranomaiseen puutteellisten tai virheellisten tietojen selvittämiseksi ja korjaamiseksi. Mikäli valvonnoissa käy ilmi, että tukea on myönnetty DNSH-periaatteiden vastaisesti, kyseinen hanke voidaan katsoa tukikelvottomaksi. Tällaisessa tilanteessa tulee ryhtyä korjaavien toimenpiteiden tekemiseen ja mahdollisiin takaisinperintäprosesseihin. Valtiokonttori voi tarvittaessa velvoittaa tukiviranomaisen korjaaviin toimenpiteisiin. Valtiokonttorilla on velvollisuus valvoa korjaavien toimenpiteiden täytäntöönpanoa ja todentaa korjaavat toimenpiteet komissiolle.

LIITE I

Haitantarkistuslista

1. Ilmoittakaa kunkin toimenpiteen osalta, mitkä seuraavista ympäristötavoitteista, jotka on määritelty luokitusjärjestelmäasetuksen 17 artiklassa ("Ympäristötavoitteille aiheutuva merkittävä haitta"), edellyttävät toimenpiteen yksityiskohtaista haitta-arviointia:

Mitkä seuraavista ympäristötavoitteista edellyttävät toimenpiteen yksityiskohtaista haitta-arviointia?	Kyllä	Ei	Perustelu, jos on valittu "Ei"
Ilmastonmuutoksen hillitseminen			
Ilmastonmuutokseen sopeutuminen			
Vesivarojen ja merten luonnonvarojen kestävä käyttö ja suojele			
Kiertotalous, mukaan lukien jätteen synnyn ehkäisy ja kierrätys			
Ilman, veden tai maaperän pilaantumisen ehkäiseminen ja vähentäminen			
Biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojele ja ennallistaminen			

2. Vastatkaa kunkin toimenpiteen osalta seuraaviin kysymyksiin niiden ympäristötavoitteiden osalta, joiden on osassa 1 katsottu edellyttävän yksityiskohtaista arviointia:

Kysymykset	Ei	Yksityiskohtaiset perustelut
Ilmastonmuutoksen hillitseminen Odotetaanko toimenpiteen johtavan merkittäviin kasvihuonekaasupäästöihin?		
Ilmastonmuutokseen sopeutuminen: Odotetaanko toimenpiteen lisäävän nykyisen ilmaston ja odotettavissa olevan tulevan ilmaston haitallista vaikutusta kyseiseen toimenpiteeseen tai ihmisiin, luontoon tai omaisuuteen?		
Vesivarojen ja merten luonnonvarojen kestävä käyttö ja suojele: Odotetaanko toimenpiteen haittaavan:		
i) vesimuodostumien hyvää tilaa tai hyvää ekologista potentiaalia, mukaan lukien pintavedet ja pohjavedet; tai		
ii) merivesien osalta ympäristön hyvää tilaa?		
Siirtyminen kiertotalouteen, jätteen synnyn ehkäisyyn ja kierrätykseen: Odotetaanko toimenpiteen:		
i) lisäävän merkittävästi jätteen syntymistä, polttamista tai hävittämistä, lukuun ottamatta kierrätykseen kelpaamattoman vaarallisen jätteen polttamista; tai		
ii) aiheuttavan luonnonvarojen (1) suorassa tai epäsuorassa käytössä niiden elinkaaren missä tahansa vaiheessa huomattavaa tehottomuutta, jota ei minimoida asianmukaisilla toimenpiteillä (2); tai		
iii) aiheuttavan kiertotalouden näkökulmasta (3) ympäristölle merkittävää ja pitkäaikaista haittaa?		
Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja vähentäminen: Odotetaanko toimenpiteen lisäävän merkittävästi ilmaan, veteen tai maaperään kohdistuvia epäpuhtauspäästöjä (4)?		

Biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelu ja ennallistaminen: Odotetaanko toimenpiteen:			
i)	merkittävästi heikentävän ekosysteemien hyvää tilaa (5) ja sietokykyä; tai		
ii)	heikentävän luontotyyppien ja lajien suojelutilannetta, mukaan lukien unionin edun kannalta merkittävät luontotyypit ja lajit?		

[\(1\)](#) Luonnonvaroihin kuuluvat energia, materiaalit, metallit, vesi, biomassa, ilma ja maaperä.

[\(2\)](#) Tehottomuutta voidaan minimoida esimerkiksi lisäämällä huomattavasti tuotteiden kestävyyttä, korjattavuutta, päivitettävyyttä ja uudelleenkäyttämismahdollisuuksia, tai vähentämällä huomattavasti resurssien käyttöä suunnittelun ja materiaalien valinnan avulla, helpottamalla käyttötarkoituksen muuttamista ja purkamista, erityisesti rakennusmateriaalien käytön vähentämiseksi ja niiden uudelleenkäytön edistämiseksi. Lisäksi voidaan siirtyä "tuote palveluna" -liiketoimintamalleihin ja kiertotalouden mukaisiin arvoketjuihin, jotta tuotteiden, osien ja materiaalien hyödyllisyys ja arvo voidaan säilyttää korkeimmalla tasolla mahdollisimman kauan. Tähän kuuluu myös vaarallisten aineiden pitoisuuksien huomattava vähentäminen materiaaleissa ja tuotteissa, myös korvaamalla ne turvallisemmilla vaihtoehdoilla, sekä ruokahävikin huomattava vähentäminen ruoan tuotannossa, jalostuksessa, valmistuksessa tai jakelussa.

[\(3\)](#) Lisätietoja kiertotaloustavoitteesta on luokitusjärjestelmäasetuksen johdanto-osan 27 kappaleessa.

[\(4\)](#) 'Epäpuhtauksilla' tarkoitetaan ilmassa, vedessä tai maaperässä olevia aineita, tärinää, lämpöä, melua, valoa tai muita epäpuhtauksia, jotka voivat aiheuttaa haittaa ihmisten terveydelle tai ympäristölle.

[\(5\)](#) Luokitusjärjestelmäasetuksen 2 artiklan 16 kohdan mukaan 'hyvällä tilalla' tarkoitetaan "ekosysteemin osalta ekosysteemiä, jonka fyysikaalinen, kemiallinen ja biologinen kunto tai fyysikaalinen, kemiallinen ja biologinen laatu on hyvä, joka on itselisiäntymis- tai itsekorjautumiskykyinen ja jossa lajien koostumus, ekosysteemin rakenne ja ekologiset toiminnot eivät ole heikentyneet".

Keskeinen lainsäädäntö ja muu materiaali

RRF asetus: Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetus (EU) 2021/241, Elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0241&from=FI>

EU:n Taksonomia-asetus: Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetus (EU) 2020/852, kestävä sijoittamista helpottavasta kehyksestä ja asetuksen (EU) 2019/2088 muuttamisesta, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R0852&from=FI>

Komission delegoitu asetus teknisistä arviointikriteereistä (EU) 2021/2139, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2020/852 täydentämisestä tekniset arviointikriteerit, joilla määritetään, millä edellytyksillä taloudellista toimintaa pidetään ilmastomuutoksen hillintää tai ilmastomuutokseen sopeutumista merkittävästi edistävänä ja aiheuttaako kyseinen taloudellinen toiminta merkittävä haittaa millekään muulle ympäristötavoitteelle, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R2139&from=FI>

Komission delegoitu asetus (EU C2021/2800), Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2020/852 täydentämisestä vahvistamalla tekniset arviointikriteerit, joilla määritetään, millä edellytyksillä taloudellista toimintaa pidetään ilmastomuutoksen hillintää tai ilmastomuutokseen sopeutumista merkittävästi edistävänä ja aiheuttaako kyseinen taloudellinen toiminta merkittävä haittaa millekään muulle ympäristötavoitteelle, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:d84ec73c-c773-11eb-a925-01aa75ed71a1.0006.02/DOC_1&format=PDF

Komission tiedonanto Tekniset ohjeet "ei merkittävä haittaa" -vaatimuksen soveltamiseksi Elpymis- ja palautumistukivälinettä koskevan asetuksen mukaisesti (2021/C 58/01). Liitteet asiakirjaan <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6179-2021-ADD-1/fi/pdf>

Laki Euroopan unionin elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista valvonnasta ja tarkastuksesta 537/2022, <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220537>

Elpymis- ja palautumissuunnitelma sekä siihen liittyvä ehdotus toimeenpanopäätöksestä: Suomen kestävä kasvun ohjelma, Elpymis- ja palautumissuunnitelma sekä siihen liittyvä toimeenpanopäätös https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163176/VN_2021_52.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Suomen ympäristökeskuksen julkaisuja 3/2022, https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/339406/SY-KEra_3_2022_DNSH_Suomen-elpymis-ja-palautumissuunnitelman-hankkeissa.pdf?sequence=1&isAllowed=y